

ДЕМОГРАФІЧНІ СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ МІСТ УКРАЇНИ

Циганкова Є.О.

**здобувач вищої освіти факультету менеджменту,
Миколаївський національний аграрний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Кушнірук В. С.
Миколаївський національний аграрний університет**

Постановка проблеми. Демографічні складові розвитку великих міст України зазнають значних змін, які викликані внутрішніми та зовнішніми міграційними процесами, а також соціально-економічними трансформаціями. Зростаюча урбанізація, старіння населення та зміна демографічної структури ставлять під загрозу стійкість міських систем і їх здатність забезпечувати якісне життя мешканців. Відсутність комплексного підходу до вирішення цих проблем може призвести до загострення соціальних напруг, зниження якості інфраструктури та загрозливих економічних наслідків. У зв'язку з цим важливо вивчити основні демографічні чинники, які впливають на розвиток великих міст, та розробити стратегії для їх ефективного управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень та публікацій підтверджує, що демографічна ситуація та її розвиток привертають значну увагу і викликають занепокоєння не лише серед науковців, а й у суспільстві та політичних колах. В умовах глобалізації, швидких соціальних змін та економічних трансформацій, проблеми, пов'язані з демографічними тенденціями, стають все більш актуальними. Важливу роль у дослідженні різних аспектів демографічного розвитку відіграли вчені: Е. Лібанова, С. Пирожков, О. Гладун, І. Курило, Н. Левчук, В. Стешенко, О. Малиновська, П. Є. Шевчук, О. Петроє, А. Вишневський, А. Злотников, В. Борисов та інші.

Мета і завдання дослідження. Аналіз демографічних складових розвитку великих міст України та їхнього впливу на соціально-економічний прогрес. Завдання включають вивчення основних демографічних тенденцій, оцінку впливу демографічних факторів на економічний розвиток, дослідження взаємозв'язку між демографічними змінами та урбанізацією, визначення

основних викликів, що виникають внаслідок цих змін, а також аналіз наявної наукової літератури для узагальнення знань і визначення напрямків подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку великих міст є важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Це передбачає використання теоретичних напрацювань вітчизняних і закордонних дослідників для адаптації до реалій найбільших міст України з метою розробки стратегій подальшого розвитку існуючих і потенційних міст-мільйонників.

Ще у 2005 році в Україні налічувалося п'ять міст-мільйонників, але нині лише Київ, Харків і Одеса мають цей статус. Великі міста є основними центрами економічного, політичного, соціального, наукового та культурного життя суспільства і відіграють ключову роль у забезпеченні загального розвитку країни.

Процес народжуваності у великих містах має певну парадоксальність. Незважаючи на те, що основні вигоди від економічного зростання здебільшого отримують жителі великих міст, це, здавалося б, мало б сприяти значному підвищенню дітородної активності населення завдяки поліпшенню матеріального становища сімей. Однак це не призводить до досягнення рівня народжуваності, необхідного для простого відтворення населення.

Демографічний перехід в Україні, що розпочався наприкінці XIX століття, досі залишається незавершеним. На його хід значно вплинули соціальні катастрофи XX століття та події останніх чотирьох десятиліть. Ще в кінці 1960-х — на початку 1970-х років з'явилися прогнози про негативні тенденції в демографії, однак ніхто не міг передбачити таку швидкість і глибину кризи. У перші роки незалежності чисельність населення перевищила 52 мільйони, але за тридцять років Україна втратила близько 20% населення, що перевищує втрати від Голодомору та Другої світової війни. Серед причин скорочення населення — не лише соціально-економічні фактори, а й військова агресія Росії [1].

Демографічна криза має багатогранний характер і охоплює всі ключові аспекти демографічного процесу: рівень народжуваності, смертності та

міграційні потоки. В умовах сучасних демографічних тенденцій, що впливають на розвиток великих міст України, особливо важливо адаптувати міську політику до нових викликів. Головною метою стає підвищення привабливості міського життя шляхом покращення інфраструктури, забезпечення доступу до якісних медичних і освітніх послуг, а також розвитку культурних установ. Це створить сприятливі умови для молоді, допоможе знизити рівень еміграції та забезпечить утримання населення в містах. За роки незалежності в Україні поменшало людей працездатного віку (16-59 років): у 1991 році в цій віковій групі було 30,2 млн осіб, цього року – 25 млн. При цьому кількість українців пенсійного віку з 1991 року практично не змінилася. Дітей (від 8 до 15 років) в Україні стало значно менше: у 1991-му – 11,8 млн, у 2020-му – 6,8 млн [2].

Низький рівень народжуваності потребує активного втручання держави, зокрема через програми підтримки сімей, фінансові дотації на дітей, доступні житлові кредити та розвиток дитячих закладів. За час незалежності в Україні народилося 13,3 мільйона дітей. Загальний рівень народжуваності з 1991 року зменшився вдвічі: якщо у 1991 році на світ з'явилося 630,8 тисячі немовлят, то у 2019 році ця цифра склала 308,8 тисячі. Помітне зниження народжуваності розпочалося після 2013 року, в середньому народжується близько 400 тисяч дітей щорічно [3]. У першому півріччі 2020 року в Україні народилося 139,1 тисячі дітей. Київ є абсолютним лідером за кількістю новонароджених — тут на світ з'явилося 14,3 тисячі дітей. Серед областей першість за показниками народжуваності належить Дніпропетровській області з 10,3 тисячі новонароджених.. Зменшення фінансового тягаря може стимулювати сім'ї до збільшення кількості дітей. У сфері охорони здоров'я необхідно інвестувати в модернізацію медичних установ та забезпечити доступ до медичних послуг. Важливо акцентувати увагу на профілактиці захворювань і пропаганді здорового способу життя. Реінтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є ще одним важливим аспектом. Міста повинні розробити програми, що сприятимуть їх інтеграції в суспільство, включаючи освітні програми та підтримку в

працевлаштуванні. Забезпечення прав ВПО позитивно вплине на соціально-економічну ситуацію в містах.

Висновки. Демографічні аспекти розвитку великих міст України є критично важливими для їхньої стабільності. Зростання урбанізації, старіння населення та низький рівень народжуваності вимагають термінових дій з боку держави, таких як програми підтримки сімей і поліпшення умов для виховання дітей. Зменшення працездатного населення та падіння кількості дітей створюють виклики для соціально-економічного розвитку міст. Поліпшення медичного обслуговування та інтеграція внутрішньо переміщених осіб також є важливими для відновлення економічного потенціалу. Дослідження демографічних факторів мають сприяти формуванню ефективної політики міського розвитку.

Список використаних джерел

1. Населення України. Демографічні тенденції в Україні у 2002– 2019 рр.: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ: 2020.

URL: <https://idss.org.ua/arhiv/population.pdf>

2. Демографічна ситуація в Україні в період незалежності. Слово і діло.

URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/08/21/infografika/suspilstvo/demografichna-sytuacziya-ukrayini-period-nezalezhnosti>

3. Демографічні проблеми розвитку України. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

URL: <https://www.studocu.com/uk/document/umanskyiy-derzhavniy-pedagogichniy-universitet-imeni-pavla-tichini/english-literature/demografichni-problemi-rozvitku-ukraini>